

Amberg Eszter

Az 1997. évi CXL. törvény, valamint a nyilvános könyvtárak jegyzékének 2012. évi változásairól

A Kulturális törvény legutóbbi módosítása

Az Országgyűlés 2012. október 8-án fogadta el a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvény (továbbiakban: Kultv.) legutóbbi módosításait,¹ amelyek nagy része **2013. január 1-jén** lépett hatályba.

A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény (továbbiakban: Mhótv.) 13. §-a, valamint 20–23. §-ai szintén **2013. január 1-jétől** meghatározzák a települési–községi, (megyei jogú) városi, fővárosi és fővárosi kerületi önkormányzatok kulturális feladatait. Ennek értelmében a helyi közügyek, valamint a helyben biztosítható közfeladatok körében ellátandó helyi önkormányzati feladatok különösen **a nyilvános könyvtári ellátás biztosítása**, filmszínház, előadó–művészeti szervezet támogatása, a kulturális örökség helyi védelme; a helyi közművelődési tevékenység támogatása.² A feladatok tartalmát, azok részletes szabályait, minőségi követelményeit a Mhótv. a **szaktörvényekre**, így esetünkben a Kultv.-re bízta.

A Kultv. jelenlegi módosításával **a megyei könyvtárak** a megyeszékhely megyei jogú város fenntartásába **kerültek**.

A megyei intézményfenntartó központok fenntartásában levő megyei intézmények települési önkormányzatok fenntartásába történő átadását rögzítő megállapodást 2012. december 15-éig kellett megkötni.

Az átadott megyei könyvtárak esetében a folyamatos és zavartalan könyvtári ellátás érdekében az ingó vagyon és a dokumentumállomány a megyeszékhely megyei jogú városok tulajdonába került 2013. január 1-jétől, míg az ingatlan az állam tulajdona marad.

Mint fentebb már említettem, a megyei könyvtárak 2013. január 1-jétől a megyeszékhely város fenntartásába kerültek, ezért a **Kultv. 64. §-ának módosítása is szükségessé vált**, amely módosítások összhangban vannak a Mhótv.-ben meghatározott települési önkormányzati feladatokkal is. A vonatkozó paragrafus értelmében **a települési könyvtári ellátás biztosítása a települési önkormányzatok kötelező feladata**. Ezt a feladatot az önkormányzatok nyilvános könyvtár fenntar-

tásával teljesíthetik, vagy lakosaik számára megrendelhetik a könyvtári szolgáltatást a megyei könyvtártól. A kistelepüléseknek 2012. december 31-éig kellett megkötniük a megállapodást az illetékes megyei könyvtárakkal.

A **Kultv. 67. §-a a tizenötezer fő feletti lélekszámú városok** esetében **elsősorban** a nyilvános könyvtári ellátás **önálló intézményként** történő működtetését javasolja annak érdekében, hogy a lakosság megfelelő minőségű könyvtári szolgáltatásokat vehessen igénybe. Ugyanakkor a **Kultv. új, 91/A §-a a tizenötezer főnél kisebb lakosságszámú települések** esetében hangsúlyozza azt a kulturális koncepciót, amely szerint e települések önkormányzatai a könyvtári, közművelődési és múzeumi feladataikat a célszerűség és indokoltság alapján **közös szervezetben** (nem feltétlen költségvetési szerv keretében) lássák el, figyelembe véve a gazdaságosság és hatékonyság követelményét.

A könyvtári feladatellátás új modelljét a Kultv. módosításai alapján még nem tudjuk teljes körűen felvázolni, mivel a Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszerről (KSZR) készülő jogszabály elfogadása még folyamatban van. Annyit azonban már tudunk, hogy a Kultv. 66. § g) pontja értelmében 2013. január 1-jétől a megyei könyvtár működteti a KSZR-t, ugyanakkor a feladatellátásba a városi könyvtárak is bevonhatóak lesznek. Ennek megszervezése az adott megyei ellátást szervező megyei könyvtár feladata lesz.

A Kultv. legutóbbi módosításáról bővebben a *Korszerű könyvtár* című kézikönyvben olvashatnak.³

A nyilvános könyvtárak jegyzékének 2012. évi változása

2012-ben – a korábbi évekhez hasonlóan – négy nyilvános könyvtári jegyzék⁴ jelent meg, ebből a *Hivatalos Értesítő* 2012. évi 56. számában a *teljes* nyilvános könyvtárak jegyzéke megjelent. A tavalyi évben a nyilvános könyvtárak jegyzékére összesen 11 könyvtár kérte felvételét, végül *9 könyvtár*, vagyis a jelentkezők 80 százaléka került fel ténylegesen. A kilenc jegyzékre felkerült könyvtár alaptevékenység szerinti megoszlása:

	38. jegyzék	39. jegyzék	40. jegyzék
főiskolai könyvtár			1
községi könyvtár		1	
községi és iskolai könyvtár	1		1
szakkönyvtár	1	1	
városi könyvtár	2		
városi és iskolai könyvtár		1	

A 2011. év végi állapothoz képest⁵ 1112-ről 1053-ra csökkent a nyilvános könyvtárak száma. Egyrészt az említett 9 könyvtárat felvettük a jegyzékre, másrészt a 37. jegyzékről 19, a 38. jegyzékről 23, a 39. jegyzékről 14, a 40. jegyzékről 12 könyvtárat, azaz összesen 68 könyvtárat töröltünk az önkormányzatok, illetve a fenntartók kérésére vagy a szakfelügyeleti jelentések alapján. Mindazonáltal megállapítható, hogy 2009 óta az előző évekhez képest lényegesen kevesebb könyvtárat töröltünk a jegyzékről.⁶

A nyilvános könyvtárak jegyzéke 2002–2012

Alaptevékenység	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012. február	2012. június	2012. augusztus	2012. december	2012. törlesztés	2002–2012 összesen
Megyei könyvtári feladatok ellátása	19															19
Városi könyvtári feladatok ellátása	219	5			2		-1					2			-1	226
Városi és országos szakkönyvtári feladatok ellátása	1															1
Városi és iskolai könyvtári feladatok ellátása	42	-11	1					-1					1			32
Községi könyvtári feladatok ellátása	1132	37	26	-14	-116	-323	-161	-57	-34	-42			1		-36	413
Községi és iskolai könyvtári feladatok ellátása	455	27	24	-1	-42	-99	-83	-24	-19	-28		1		1	-25	187
Nemzeti könyvtári feladatok ellátása	1															1
Nemzeti gyűjtőkörű és egyetemi könyvtári feladatok ellátása	1															1
Digitális könyvtári feladatok nyilvános könyvtári ellátása	1														-1	0
Országos szakkönyvtári feladatok ellátása	11			-1			1									11
Szakkönyvtári feladatok ellátása	26	4	11	7	3	-1	6	5	1	1		1	1			65
Egyetemi könyvtári feladatok ellátása	30			-1	1		-1								-1	28
Főiskolai könyvtári feladatok ellátása	35	-3	1	1		1	4	-1						1	-3	36
Egyházi könyvtári feladatok nyilvános könyvtári ellátása	14	2					1		-1							16
Egyházi és iskolai könyvtári feladatok nyilvános könyvtári ellátása	2															2
Iskolai könyvtári feladatok nyilvános könyvtári ellátása	1		1													2
Munkahelyi könyvtári feladatok nyilvános könyvtári ellátása	16	-1				-5										10
Munkahelyi és városi könyvtári feladatok nyilvános könyvtári ellátása	5		1		1	-1	-2								-1	3
ÖSSZESEN	2011	60	65	-9	-151	-428	-236	-78	-53	-69	0	4	3	2	-68	1053

Az elmúlt tíz év adatait áttekintve megállapítható, hogy míg a nemzeti és a nemzeti gyűjtőkörű könyvtár, továbbá a megyei és az országos szakkönyvtárak száma nem változott a nyilvános könyvtárak jegyzékén, addig szignifikáns csökkenés mutatkozik a községi könyvtárak (–63,5%), a kettősfunkciójú, községi és iskolai könyvtárak (–59%) és a munkahelyi könyvtárak (–38%) számában és arányában. A községi könyvtárak esetében ez a nagymértékű csökkenés a mozgókönyvtári szolgáltatás megrendelésével magyarázható, míg a korábban a szakszervezetek által fenntartott könyvtárak a rendszerváltozás után különböző egyesületek és alapítványok által fenntartott munkahelyi könyvtárakká váltak, amely alapítványok az idők során megszűntek, így törölni kellett az általuk fenntartott gyűjteményeket is a jegyzékről.

A tavalyi évben a digitális könyvtári feladatokat ellátó Neumann János Digitális Könyvtár és Multimédia Központ Nonprofit Kft. is kérte levételét a jegyzékről, mivel a korábban általa működtetett Nemzeti Audiovizuális Archívum (NAVA) kezelésének, fenntartásának és működtetésének feladatát a médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról szóló 2010. évi CLXXXV. törvény 218. §-a alapján 2011. március 31-étől a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság látja el. A Hatóság Médiatanácsa 801/2011. (VI. 22.) sz. határozata értelmében a Médiatanács a NAVA-t a Médiaszolgáltatás-támogató és Vagyonkezelő Alapban (MTVA), az Alap archiválási tevékenységeivel hatékonyan együttműködtetve kezeli. A NAVA jelenlegi fenntartója az MTVA Digitalizációs Műhely Kft.

Többen kérdezték tőlünk, hogy miért töröltük a 39. jegyzékről a Szent István Egyetem – Állatorvos-tudományi Könyvtár, Levéltár és Múzeumot, a Szent István Egyetem – Ybl Miklós Műszaki Főiskolai Kar Könyvtárát, a Szent István Egyetem – Jászberényi Főiskolai Kar Könyvtárát és a Tessedik Sámuel Főiskola Könyvtárát. Itt szeretném felhívni a figyelmet arra, hogy 2012. március 20-án a Könyvtári Intézetbe beküldött Szent István Egyetem szmsz-kivonatának értelmében a *Szent István Egyetem Egyetemi Könyvtára* szerepel a nyilvános könyvtárak jegyzékében, ugyanakkor a hálózatába tartozó valamennyi szakkönyvtár is szerepel továbbra is a jegyzéken, de az integráció miatt csak egy tételként jelennek meg az Excel-táblában, ellenben a nyilvános könyvtárak adatbázisában valamennyi könyvtár adata megtalálható.

Örvendek, hogy az elmúlt tíz évben a jegyzéken szereplő szakkönyvtárak száma 60 százalékkal emelkedett. Fontosnak tartom kiemelni, hogy 2012-ben ismét két szakkönyvtár, nevezetesen a MH 25. Klapka György Lövészdzandár Csapatkönyvtára és a MOL Nyrt. Információ és Dokumentum Szolgáltatás, Könyvtár is kitartha kapuit a nagyközönség számára. Továbbá egy főiskolai könyvtár, a Pécsi Püspöki Hittudományi Főiskola Könyvtára is felkerült tavaly a jegyzékre.

A 2012-ben a jegyzékről elutasított két könyvtárból egy szakkönyvtár és egy munkahelyi (szakszervezeti) könyvtár volt. Az elutasítások fő okai egyrészt, hogy a beküldött dokumentumokban nem egységes a könyvtár névhasználata; másrészt az alaptevékenységet meghatározó jogszabályok közül hiányzott a Kultv.-re való hivatkozás; harmadrészt nem küldték be az szmsz mellékleteit (pl. Könyvtárhasználati Szabályzatot, Számítógép-használati Szabályzatot stb.).

2009 óta a köztársasági elnök egy nagyközönségnek sem adományozott városi címet. 2010-ben, az általános országgyűlési és önkormányzati választások évében eleve nem lehetett városi címet elnyerni.⁷ Az elmúlt két évben pedig a várossá nyilvání-

tási kezdeményezések értékelésére felkért szakértői bizottság a közigazgatási és igazságügyi miniszterrel egyetértésben se 2011-ben, se 2012-ben nem javasolta városi cím adományozását. Ennek oka egyrészt, hogy 2012-ben a járási rendszer kialakítása még folyamatban volt; másrészt a Mhótv. rendelkezései fokozatosan léptek hatályba, köztük 2013. január 1-jén a várossá nyilvánításra vonatkozó új szabályok. Ráadásul szintén 2013. január 1. napjától hatályos a 321/2012. (XI. 16.) kormányrendelet a területszervezési eljárásról, benne a várossá nyilvánítási eljárással.

A 2012. év végéig csak a 2009-ben várossá nyilvánított Gyöngyös küldte be a Könyvtári Intézetbe a hitelesített, módosított alapító okiratát. A lenti táblázatban szereplő városok könyvtárainak alapító okiratát továbbra is várjuk. A városi könyvtárak közül hármat felvettünk, kettőt pedig töröltünk a jegyzékről, de közülük egy olyan város volt, amelyet törlés után pár hónappal visszavettünk a jegyzékre, mert beküldte módosított, hitelesített alapító okiratát.

**Városi címet kapott települések,
amelyek módosított alapító okiratát továbbra is várjuk⁸**

Megye	2004	2008	2009
Bács-Kiskun		Hajós	
Borsod-Abaúj-Zemplén			Sajóbábony
Pest	Örkény		
Szabolcs-Szatmár-Bereg			Vaja

JEGYZETEK

- 1 A Magyar Közlöny 2012. évi 140. számában (X. 25.) megjelent a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvény módosításáról szóló 2012. évi CLII. törvény.
- 2 Mhótv. 13. § (1) bek. 7. pont.
- 3 Amberg Eszter: A muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvény (Kultv.) legutóbbi módosításáról. = Korszerű könyvtár. (Szerk.: Dán Krisztina, Fehér Miklós.) RAABE, 2013. február.
- 4 Hivatalos Értesítő, 2012. 10. sz. 1444–1447. p.; Hivatalos Értesítő, 2012. 25. sz. 4079–4083. p.; Hivatalos Értesítő, 2012. 35. sz. 6189–6193. p.; Hivatalos Értesítő, 2012. 56. sz. 10397–10483. p.
- 5 Vö.: Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 2012. 4. sz. 9. p.
- 6 2005-ben 71, 2006-ban 165, 2007-ben 439, 2008-ban 256, 2009-ben 86, 2010-ben 59, 2011-ben 72 könyvtárat töröltünk a jegyzékről.
- 7 Ld. a területszervezési eljárásról szóló 1999. évi XLI. tv. 3. § (1) bek.
- 8 2006-ban, 2010-ben, 2011-ben és 2012-ben egy nagyközség sem kapott városi címet, a 2007-es városok nyilvános könyvtárainak hitelesített, módosított alapító okirata pedig maradéktalanul beérkezett a Könyvtári Intézetbe.